

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ · УРОК 80

Культура УРСР. Розвиток освіти і науки.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Культурне життя УРСР у 1970–1980-х рр. було суперечливим: масова освіта й окремі напрями науки досягли значних результатів, але русифікація, цензура та ідеологічний контроль обмежували гуманітарну сферу й творчість.

- охарактеризувати розвиток освіти
- пояснити прояви русифікації
- назвати провідні напрями науки й учених
- навести приклади культурних явищ, що виходили за межі офіційних шаблонів

1. Основний матеріал

Питання / етап	Що треба знати
Освіта	У 1972–1976 рр. завершувався перехід до загальної обов'язкової середньої освіти. Зростала мережа ПТУ, технікумів і ВНЗ.
Шкільна реформа	У 1984 р. почалася реформа з переходом до 11-річного навчання.
Русифікація	Постанова 1978 р. вимагала посилити вивчення російської мови; у 1983 р. запровадили додаткові заходи й матеріальне стимулювання викладачів російської.
Наука	АН УРСР залишалася головним науковим центром. Відомими були Інститут кібернетики Віктора Глушкова, Інститут електрозварювання Бориса Патона, школа Миколи Амосова, авіаційні розробки Олега Антонова.
Обмеження науки	Командна економіка повільно впроваджувала цивільні інновації; військові й космічні напрями мали пріоритет, суспільні науки перебували під ідеологічним контролем.
Література	Ліна Костенко, Олесь Гончар, Василь Стус, Григор Тютюнник виходили за межі шаблонів соціалістичного реалізму.
Кіно і музика	Українське поетичне кіно пов'язане із Сергієм Параджановим, Юрієм Іллєнком, Леонідом Осикою, Іваном Миколайчуком; знаковою була творчість Володимира Івасюка.
Спорт і субкультури	Київське «Динамо» у 1975 р. здобуло Кубок володарів кубків і Суперкубок Європи; поширювалися рок-рух, хіппі та інші неформальні течії.

2. Опорні дати

Дата / період	Подія
1972–1976	Перехід до загальної обов'язкової середньої освіти
1973	Українською мовою видано перший том «Енциклопедії кібернетики»
1975	Європейські трофеї київського «Динамо»
1978	Постанова про посилення вивчення російської мови
1979	Видано «Марусю Чурай» Ліни Костенко
1984	Початок шкільної реформи

3. Ключові поняття

Поняття	Пояснення
русифікація	посилення ролі російської мови й звуження сфери української
цензура	державний контроль за змістом публікацій і мистецьких творів
соціалістичний реалізм	офіційно схвалений радянський метод мистецтва
українське поетичне кіно	мистецький напрям українського кіно з виразною образністю та національною культурною основою
андеграунд	неофіційна культура поза контрольованими державою каналами

4. Постаті та організації

- Віктор Глушков
- Борис Патон
- Микола Амосов
- Олег Антонов
- Ліна Костенко
- Василь Стус
- Сергій Параджанов
- Іван Миколайчук
- Володимир Івасюк

5. Причина → подія → наслідок

Масова урбанізація, потреба у фахівцях і НТР при посиленні ідеологічного контролю →

Розширення освіти й науки + русифікація і цензура + розвиток опозиційних та неформальних культурних течій →

Високі окремі наукові й мистецькі здобутки при поглибленні мовно-культурних суперечностей

Підсумок уроку

Кількісне зростання освіти та сильні наукові школи не скасовували русифікації й ідеологічного контролю. Водночас українська література, кіно, музика й неформальні течії зберігали прагнення до творчої свободи.